

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

Summary :

Ο Φωκάς, ο συνήθως καλούμενος «τύραννος» στις βυζαντινές πηγές αυτοκράτορας, αποτελεί κατά την παραδοσιακή ιστοριογραφία έναν από τους πλέον ανίκανους Βυζαντινούς ηγεμόνες, η ανατροπή του οποίου από τον Ηράκλειο υπήρξε σωτήρια για την αυτοκρατορία. Προσεκτικότερη μελέτη αποκαλύπτει ότι ο Φωκάς δεν ήταν βιαιότερος ή χειρότερος άλλων αυτοκρατόρων, απλώς ο σφετερισμός του δεν πρόλαβε να νομιμοποιηθεί μέσω της ίδρυσης μιας δυναστείας.

Date and Place of Birth

περ. 547, πιθανόν στη Θράκη

Date and Place of Death

5 Οκτωβρίου 610, Κωνσταντινούπολη

Main Role

εκατόνταρχος, αυτοκράτορας

1. Φωκάς: «τύραννος» και όχι «βασιλεύς»

Η τυραννίδα του Φωκά (23 Νοεμβρίου 602 – 4 Οκτωβρίου 610) αποτελεί μία από τις πλέον αμφιλεγόμενες περιόδους της βυζαντινής ιστορίας, καθώς από τη μια πλευρά οι σύγχρονοι και μεταγενέστεροι των γεγονότων Βυζαντινοί ιστορικοί και λόγιοι καταφέρνται με πρωτοφανές μένος εναντίον του σφετεριστή Φωκά, από την άλλη, όμως, αποτελεί αξίωμα ότι η ιστορία γράφεται από τους νικητές· και νικητής το 610 –οκτώ έτη από τη στιγμή που ο Φωκάς είχε καταλάβει την εξουσία, ανατρέποντας τον αυτοκράτορα Μαυρίκιο (582-602)– αναδείχθηκε ο Ηράκλειος (610-641), ο οποίος με τη σειρά του έριξε το Φωκά από το θρόνο και ίδρυσε μια νέα δυναστεία. Έτσι, μολονότι και άλλοι Βυζαντινοί αυτοκράτορες θα κατακτούσαν την εξουσία με αιματηρό τρόπο –ενδεικτικά, βλ. Βασίλειος Α΄ (867-886)– αυτό που τελικά έκρινε το Φωκά ήταν όχι τόσο το γένος του, ο τρόπος που ανήλθε στην εξουσία ή η πολιτική του, αλλά το γεγονός ότι δεν μπόρεσε να κρατηθεί στο θρόνο.

Ο Φωκάς αποκαλείται στις βυζαντινές πηγές τύραννος, όρος στον οποίο εμπεριέχεται τόσο η βυζαντινή έννοια «σφετεριστής», όσο και η αρχαία-ρωμαϊκή σημασία της λέξης, που ταυτίζεται με τη σημερινή.¹ Ενδεικτικό στοιχείο της στάσης που τήρησαν απέναντι στον τύραννο οι Βυζαντινοί ιστορικοί και λόγιοι είναι ότι ο [Γεώργιος Πισίδης](#) († περ. 631-634) παρομοιάζει τον έκπτωτο Φωκά με θαλάσσιο τέρας και με τη Γοργώ, μεταξύ άλλων,² ενώ ο Θεοφύλακτος Σιμοκάττης (γενν. ύστερο 6ο αιώνα) τον χαρακτηρίζει *μιζοβάρβαρο*, Κύκλωπα και Κένταυρο.³ Ακόμα και μεταγενέστεροι ιστορικοί, όπως ο [Θεοφάνης](#) (περ. 760-817), ο Νικηφόρος, [Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως](#) (806-815), αλλά και ο Γεώργιος Κεδρηνός (12ος αιώνας) κατηγορούν αποκλειστικά το Φωκά για τα δεινά που αντιμετώπισε η αυτοκρατορία από τη βασιλεία του και έπειτα.⁴ Εντούτοις, υπάρχουν συριακά κείμενα που καταγράφουν σημαντικά γεγονότα κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Φωκά (τα οποία δεν αναφέρονται στις ελληνικές πηγές)⁵ και καθιστούν απαραίτητη την αναθεώρηση μέρους της εικόνας που έχουμε σχηματίσει για τη βασιλεία του.

2. Η επανάσταση του 602

Η κρίσιμη κατάσταση στα Βαλκάνια υπήρξε μία από τις συνιστώσες που συνέβαλαν στην πτώση του αυτοκράτορα [Μαυρικίου](#). Ο Μαυρίκιος είχε προσπαθήσει κατά τη διάρκεια της βασιλείας του να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των αβαροσλαβικών επιδρομών. Το 600, μετά από πολύχρονους αγώνες, κατάφερε να συνάψει ειρήνη με τους Αβάρους και ο Δούναβης ορίστηκε ως το σύνορο μεταξύ αυτών και της αυτοκρατορίας.⁶ Οι Βυζαντινοί, προκειμένου να αποτρέψουν τους Αβάρους και τους Σλάβους να διαβούν ξανά το Δούναβη, διατηρούσαν μεγάλη στρατιωτική δύναμη στις όχθες του. Ο στρατός όμως ήταν δυσαρεστημένος από τη συνεχή ταλαιπωρία και τους αδιάκοπους πολέμους, ενώ υπήρχε γενικότερη λαϊκή δυσαρέσκεια εξαιτίας των δαπανηρών εκστρατειών και των υπέρογκων χορηγιών που δίνονταν σε Αβάρους και Φράγκους, προκειμένου να διατηρηθούν τα σύνορα των ανακτήσεων του Ιουστινιανού (527-565).⁷

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

Έτσι, όταν το 602 ο στρατός έλαβε τη διαταγή να διαχειμάσει για άλλη μια φορά στις θέσεις του πέρα από το Δούναβη, επαναστάτησε και ανακήρυξε αυτοκράτορα το Φωκά, έναν απλό εκατόνταρχο. Η εξεγερμένη στρατιά κινήθηκε προς την πρωτεύουσα, όπου στο μεταξύ ξέσπασε και εκεί επανάσταση. Μάλιστα οι Πράσινοι και οι Βένετοι, οι [δήμοι της Κωνσταντινούπολης](#), αρνήθηκαν να συμμορφωθούν στη διαταγή να αμυνθούν στα τείχη. Ο Φωκάς πραγματοποίησε θριαμβευτική είσοδο στην πρωτεύουσα, όπου έγινε δεκτός με λαϊκούς πανηγυρισμούς, ενώ ο Μαυρίκιος και οι γιοι του συνελήφθησαν και στη συνέχεια εκτελέστηκαν.⁸

3. Η βασιλεία του Φωκά

Η αρχή της βασιλείας του Φωκά, κάθε άλλο παρά τυραννίδα θεωρήθηκε, όπως δείχνει όχι μόνο η λαϊκή αποδοχή προς το πρόσωπό του κατά την αρχή της βασιλείας του, αλλά και η υποστήριξη του πάπα Γρηγορίου Α΄ (590-604) προς αυτόν.⁹ Εντούτοις, ο νέος αυτοκράτορας, αδυνατώντας να επικαλεστεί δυναστικούς δεσμούς με προηγούμενους αυτοκράτορες, έπρεπε να εδραιώσει την εξουσία του, γεγονός που αφ' ενός οδήγησε στην επιβολή κλίματος τρομοκρατίας στο εσωτερικό με κύριο αποδέκτη τη συγκλητική αριστοκρατία για την αποφυγή συνωμοτικών ενεργειών¹⁰ και αφ' ετέρου στην επιδίωξη της ειρήνης στο εξωτερικό.

Ο Φωκάς σύναψε ειρήνη με τους Λογγοβάρδους στην Ιταλία, υποδηλώνοντας με τον τρόπο αυτό την παραίτησή του από την ιουστινιάνεια ανακτητική πολιτική. Επίσης, έθεσε τέρμα στη διαμάχη που είχε ξεσπάσει μεταξύ του πάπα Γρηγορίου Α΄ και των Πατριαρχών Ιωάννη Νηστευτή (582-595) και Κυριακού (596-606) περί του δικαιώματος του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως να αποκαλείται «οικουμενικός». Ο Φωκάς ικανοποίησε την παπική πλευρά, στέλλοντας το 607 ένα διάταγμα στον πάπα Βονιφάτιο Γ΄ (607), με το οποίο αναγνώριζε τη Ρωμαϊκή Εκκλησία ως κεφαλή των Εκκλησιών.¹¹

Ωστόσο, τη βίαιη πτώση του Μαυρικίου έσπευσε να εκμεταλλευτεί ο Πέρσης ηγεμόνας Χοσρόης Β΄ (590-628), ο οποίος είχε παλινорθωθεί στον περσικό θρόνο χάρη στο δολοφονημένο αυτοκράτορα. Κατόπιν συνεννοήσεως με το στρατηγό Ναρσή, ο οποίος είχε εξεγερθεί στην [Έδεσσα του Ευφράτη](#) το 603, ο Χοσρόης παρουσιάστηκε ως εκδικητής του Μαυρικίου και εισέβαλε στα βυζαντινά εδάφη το 604. Ο Φωκάς αδυνατώντας να αναλάβει διμέτωπο αγώνα, μετέφερε το στρατό από την Ευρώπη στην Ασία, αυξάνοντας παράλληλα την ετήσια χορηγία στους Αβάρους.

Η νέα βυζαντινο-περσική σύγκρουση θα απέβαινε τελικά εις βάρος των Βυζαντινών, με τους Πέρσες να προελαύνουν στις ανατολικές επαρχίες, αν και υπάρχουν επαρχιακές πηγές, κυρίως συριακές, που αποκαλύπτουν ότι τα πρώτα χρόνια της σύγκρουσης οι Βυζαντινοί πρόβαλλαν σθεναρή αντίσταση. Αυτό που φαίνεται να μείωσε στη συνέχεια την αποτελεσματικότητα της βυζαντινής άμυνας ήταν η προσπάθεια να αντιμετωπιστεί, απορροφώντας δυνάμεις από το μέτωπο, η εξέγερση που εξαπλώθηκε από το [εξαρχάτο](#) της Αφρικής στην Αίγυπτο, όπως θα φανεί στη συνέχεια.¹²

Η εξέγερση του Ναρσή σε συνδυασμό με την περσική εισβολή ενέτειναν την καχυποψία του νεόκοπου καθεστώτος του Φωκά, που αντέδρασε βίαια. Το 605 εκτελέστηκε μεγάλη ομάδα συγκλητικών και αριστοκρατών, ενώ ένα χρόνο αργότερα θανατώθηκε με την κατηγορία της συνωμοσίας η έκπτωτη αυτοκράτειρα Κωνσταντίνα, η χήρα του Μαυρικίου, μαζί με τις κόρες της.¹³

4. Η πτώση

Η συγκλητική αριστοκρατία, που είχε δεχτεί ισχυρό πλήγμα από τις διώξεις του πρώην εκατόνταρχου, αποφάσισε να αντιδράσει και ήρθε σε επαφή με τον εξάρχο Αφρικής Ηράκλειο –πατέρα του ομώνυμου μετέπειτα αυτοκράτορα–, τον οποίο παρότρυνε να αναλάβει δράση κατά του Φωκά. Πράγματι, ο Ηράκλειος ο πρεσβύτερος από το 608 σταμάτησε την αποστολή της καθιερωμένης ετήσιας νηοπομπής με σιτηρά από την Καρχηδόνα προς την πρωτεύουσα, ενώ συγχρόνως άρχισε να συγκεντρώνει στρατό και στόλο. Ο στρατός των επαναστατών υπό το Νικήτα, ανιψιό του εξάρχου, κατευθύνθηκε στην Αίγυπτο, την οποία και κατέλαβε, και από εκεί δια ξηράς στην Κωνσταντινούπολη, ενώ την ηγεσία του στόλου ανέλαβε ο γιος του εξάρχου, Ηράκλειος ο νεότερος.¹⁴ Στο μεταξύ η κατάσταση στην πρωτεύουσα ήταν κρίσιμη, ο λαός είχε αρχίσει να

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

δυσφορεί και σε αυτό συνέβαλε η έλλειψη άρτου.

Ο Ηράκλειος ο νεότερος, επικεφαλής του στόλου των επαναστατών, έφτασε στα Δαρδανέλια το Σεπτέμβριο του 610. Στην [Αβυδο](#) μάλιστα τον υποδέχθηκε πλήθος εξόριστων από το Φωκά αρχόντων και μερίδα του κλήρου. Στις 3 Οκτωβρίου ο στόλος προσορμίστηκε στην Κωνσταντινούπολη, αλλά σχεδόν κανείς δεν πρόβαλε αντίσταση –ούτε η φρουρά ούτε οι δήμοι ούτε ο λαός–, με αποτέλεσμα ο Ηράκλειος να γίνει εύκολα κύριος της πρωτεύουσας.¹⁵ Ο Φωκάς συνελήφθη, εκτελέστηκε και το σώμα του κάηκε στην αγορά του Βοός, ενώ διάφοροι στενοί συνεργάτες του βρήκαν το θάνατο στα χέρια του λαού.¹⁶ Στις 5 Οκτωβρίου του 610, ο Ηράκλειος έλαβε το αυτοκρατορικό στέμμα από τον Πατριάρχη και εγκαθίδρυσε μία νέα δυναστεία, επιτυγχάνοντας εκεί που ο προκάτοχός του είχε αποτύχει.

1. Hunger, H., *Βυζαντινή λογοτεχνία. Η λόγια κοσμική γραμματεία των Βυζαντινών Β΄: Ιστοριογραφία, Φιλολογία, Ποίηση*, Κόλιας, Τ. – Συνέλλη, Κ. – Μακρής, Γ.Χ. – Βάσσης, Ι. (μτφρ.) (Αθήνα 1992), σελ. 109.
2. Γεώργιος Πισίδης, *Ἡρακλείας*, Β΄, Pertusi, A. (επιμ.), *Giorgio di Pisidia Poemi I: Panegirici epici* (Ettal 1959), σελ. 251.5-252.11.
3. Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, *Ἱστορίαι*, Διάλογος 4, de Boor, C. (επιμ.), *Theophylacti Simocattae Historiae* (Lipsiae 1887), σελ. 20.15-19.
4. Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (επιμ.), *Theophanis Chronographia I* (Lipsiae 1883), σελ. 290.12-14· Νικηφόρος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Ἱστορία σύντομος* 1, Mango, C. (επιμ. και αγγλ. μτφρ.), *Nikephoros Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990), σελ. 34.3-6· Γεώργιος Κεδρηγός, *Σύνομις ἱστοριῶν*, Bekker, I. (επιμ.), *Georgius Cedrenus Historiarum compendium I* (Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1838), σελ. 708.5-6.
5. Για τις πηγές αυτές, βλ. Olster, D.M., *The Politics of Usurpation in the Seventh Century: Rhetoric and Revolution in Byzantium* (Amsterdam 1993), σελ. 11-19.
6. Καραγιαννόπουλος, Ι., *Το Βυζαντινό κράτος*⁴ (Θεσσαλονίκη 1996), σελ. 125-126.
7. Λουγγής, Τ.Κ., *Επισκόπηση βυζαντινής ιστορίας*² Α΄ (324-1204) (Μελέτες ΚΜΕ, Αθήνα 1998), σελ. 142-143.
8. Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, *Ἱστορίαι*, 8.6 κ.ε., de Boor, C. (επιμ.), *Theophylacti Simocattae Historiae* (Lipsiae 1887), σελ. 293 κ.ε. Πρβ. και Goubert, P., “Autour de la révolution de 602”, *Orientalia Christiana Periodica* 33 (1967), σελ. 604-619· Χριστοφιλοπούλου, Α., *Βυζαντινή Ιστορία*² Α΄: 324-610 (Θεσσαλονίκη 1996), σελ. 322-327.
9. Λουγγής, Τ.Κ., *Επισκόπηση βυζαντινής ιστορίας*² Α΄ (324-1204), Μελέτες ΚΜΕ, Αθήνα 1998), σελ. 146.
10. Πρβ. Λουγγής, Τ.Κ., «Δοκίμιο για την κοινωνική εξέλιξη στη διάρκεια των λεγόμενων “σκοτεινών αιώνων”», *Σύμμεικτα* 6 (1985), σελ. 139-222, ιδ. σελ. 140 κ.ε.
11. Dölger, F., *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453* 1: *Regesten von 565-1025* (München – Berlin 1924), αρ. 155.
12. Olster, D.M., *The Politics of Usurpation in the Seventh Century: Rhetoric and Revolution in Byzantium* (Amsterdam 1993), σελ. 81-97.
13. Βλ. Χριστοφιλοπούλου, Α., *Βυζαντινή Ιστορία*² Α΄: 324-610 (Θεσσαλονίκη 1996), σελ. 328-329· Λουγγής, Τ.Κ., *Επισκόπηση βυζαντινής ιστορίας*² Α΄ (324-1204) (Μελέτες ΚΜΕ, Αθήνα 1998), σελ. 146-147.
14. Kaegi, W.E., *Ἡράκλειος, αυτοκράτορας του Βυζαντίου*, Κωνσταντινάκου, Δ. (μτφρ.), Τσαούση, Μ. (επιμ.) (Αθήνα 2007), σελ. 68 κ.ε.
15. Βλ. Χριστοφιλοπούλου, Α., *Βυζαντινή Ιστορία*² Α΄: 324-610 (Θεσσαλονίκη 1996), σελ. 329-331· Λουγγής, Τ.Κ., *Επισκόπηση βυζαντινής ιστορίας*²

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

Α΄ (324-1204) (Μελέτες ΚΜΕ, Αθήνα 1998), σελ. 147-148.

16. Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (επιμ.), *Theophanis Chronographia I* (Lipsiae 1883), σελ. 299.7-8· Νικηφόρος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Ίστορία σύντομος 1*, Mango, C. (επιμ. και αγγλ. μτφρ.), *Nikephoros Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990), σελ. 36.43-50.

Bibliography :

	Hunger H. , <i>Βυζαντινή λογοτεχνία. Η λόγια κοσμική γραμματεία των Βυζαντινών, 2: Ιστοριογραφία, Φιλολογία, Ποίηση</i> , Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1992, Κόλιας, Τ. – Συνελλή, Κ. – Μακρής, Γ.Χ. – Βάσσης, Ι. (μτφρ.)
	Θεοφάνης , <i>Χρονογραφία</i> , de Boor, C. (ed.), <i>Theophanis Chronographia</i> , Leipzig 1883
	Haldon J.F. , <i>Byzantium in the Seventh Century. The Transformation of a Culture</i> , Cambridge 1991
	Χριστοφιλοπούλου Α. , <i>Βυζαντινή ιστορία, 1</i> , Θεσσαλονίκη 1992
	Νικηφόρος Πατριάρχης , <i>Ιστορία σύντομος</i> , Mango, C. (ed.), <i>Nikephoros, Patriarch of Constantinople, Short History</i> , Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990
	Γεώργιος Κεδρηνός , <i>Σύνοψις Ιστοριών</i> , Bekker, I. (ed.), <i>Georgius Cedrenus Ioannis Scylitzae ope, I-II</i> , Corpus scriptorum historiae Byzantinae, Bonn I: 1838 II: 1939
	Καραγιαννόπουλος Ι.Ε. , <i>Το βυζαντινό κράτος</i> , 4η έκδ., Θεσσαλονίκη 1996
	Goubert P. , "Autour de la révolution de 602", <i>Orientalia Christiana Periodica</i> , 33, 1967, 604-619
	Γεώργιος Πισίδης , <i>Ἡρακλείας</i> , Pertusi, A (ed.), <i>Giorgio di Pisidia Poemi I: Panegirici epici</i> , Ettal 1959
	Spintler R. , <i>De Phoca imperatore Romanorum</i> , Jena 1905
	Olster D.M. , <i>The Politics of Usurpation in the Seventh Century. Rhetoric and Revolution in Byzantium</i> , Amsterdam 1993
	Kaegi W.E. , <i>Ἡράκλειος, αυτοκράτορας του Βυζαντίου</i> , Αθήνα 2007, Κωνσταντινάκου, Δ. (μτφρ.)
	Λουγγής Τ. , <i>Επισκόπηση βυζαντινής ιστορίας Α΄ (324-1204)</i> , 2η έκδ., Αθήνα 1998
	Λουγγής Τ. , "Δοκίμιο για την κοινωνική εξέλιξη στη διάρκεια των λεγόμενων «σκοτεινών αιώνων»", <i>Σύμμεικτα</i> , 6, 1985, 139-222
	Dölger F. , <i>Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453 1: Regesten von 565-1025</i> , München – Berlin 1924
	Θεοφύλακτος Σιμοκάττης , <i>Ιστορία</i> , de Boor, C. – Wirth, P. (eds), <i>Theophylacti Simocattae Historiae</i> , Stuttgart 1972

Webliography :

	Roman Emperors - DIR Phocas
--	-----------------------------

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

<http://www.roman-emperors.org/phocas.htm>

Glossary :

εξαρχάτο, το

Βυζαντινός διοικητικός όρος. Πρόκειται για τύπο εδαφικής και διοικητικής ενότητας που δημιουργήθηκε στα τέλη του 6ου αιώνα στην Καρχηδόνα και τη Ραβέννα, περιοχές ιδιαίτερης πολιτικής και στρατιωτικής σημασίας. Για το λόγο αυτό ο έξαρχος, όπως ονομαζόταν ο διοικητής τους, συνένωνε στα χέρια του την πολιτική και τη στρατιωτική εξουσία. Η ύπαρξή τους μαρτυρείται έως τα τέλη του 7ου αιώνα στην Καρχηδόνα και τα μέσα του 8ου στη Ραβέννα.

Sources

Γεώργιος Κεδρηνός, *Σύνοψις ιστοριῶν*, Bekker, I. (επιμ.), *Georgius Cedrenus Historiarum compendium I* (Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1838), σελ. 708.5-6.

Γεώργιος Πισίδης, *Ηρακλειάς*, Pertusi, A. (επιμ.), *Giorgio di Pisidia Poemi I: Panegirici epici* (Ettal 1959), σελ. 251.5-252.11.

Dölger, F., *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453 1: Regesten von 565-1025* (München – Berlin 1924), αρ. 155.

Θεοφάνης, *Χρονογραφία*, de Boor, C. (επιμ.), *Theophanis Chronographia I* (Lipsiae 1883), σελ. 290.12-14, 299.7-8.

Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, *Ιστορία*, de Boor, C. (επιμ.), *Theophylacti Simocattae Historiae* (Lipsiae 1887), σελ. 20.15-19, 293 κ.ε.

Νικηφόρος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Ιστορία σύντομος*, Mango, C. (επιμ. και αγγλ. μτφρ.), *Nikephoros Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990), σελ. 34.3-6, 36.41-50.

Quotations

Οι χαρακτηρισμοί του ποιητή Γεωργίου Πισίδη για τον Φωκά

ἤδη μὲν οὖν ἔσβεστο τῆς τυραννίδος
τὸ πῦρ ὁ Φωκάς, ἢ καταιγίς, ἢ μέθη,
ὁ τῶν καθ' ἡμᾶς συμφορῶν πρωτεργάτης,
ἢ τῶν ἐν ὕπνοις φασμάτων τιμωρία,
ὁ τὰς καθ' ἡμᾶς αἱματώδεις ἐκχύσεις
ἔχειν νομίζων εἰς τρισάθλιον κράτος,
τῆς γῆς τὸ κῆτος, τὸ πρόσωπον Γοργόνος.

Γεώργιος Πισίδης, *Ηρακλειάς*, Β', επιμ. Α. Pertusi, *Giorgio di Pisidia Poemi I: Panegirici epici* (Ettal 1959) σελ. 251.5-252.11.

Το τραγικό τέλος του Φωκά και ορισμένων στενών συνεργατών του

ὄν ιδῶν Ἡράκλειος ἔφη “οὕτως, ἄθλιε, τὴν πολιτείαν δῶκεσας;” ὁ δὲ “σὺ μᾶλλον” εἶπε “κάλλιον διοικεῖν μέλλεις”. εὐθύς οὖν αὐτοῦ διὰ ξίφους ἔτι πρὸς τῷ πλοίῳ ὄντος καταψηφίζεται θάνατον, ἔπειτα ἀκρωτηριάζεσθαι, χεροῖν τε δεξιᾶν ἄνωθεν ἐκ τοῦ ὠμιαίου ἄρθρου ἐκκόπτεσθαι καὶ τῶν αἰδίων ἐκτέμνεσθαι καὶ κοντοῖς ἀναρτᾶσθαι, οὕτω τε τὸ σῶμα συρὲν κατὰ τὴν τοῦ Βοῦδ λεγόμενῃν ἀγορᾶν τῷ πυρὶ καταπίμπρασθαι, Δομεντιόλον τε τὸν Φωκᾶ ἀδελφὸν καὶ Βονόσσον καὶ Λεόντιον τὸν τῶν βασιλικῶν χρημάτων ταμίαν τὸν αὐτὸν τῷ Φωκᾶ συνδιαφέρειν κίνδυνον προσέτατε.

Νικηφόρος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, *Ιστορία σύντομος*, 1, επιμ. και αγγλ. μτφρ. C. Mango, *Nikephoros Patriarch of Constantinople, Short History* (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 13, Washington, D.C. 1990) σελ. 36.41-50.

Chronological Table

Μεσοβασιλεία 602-610, Φωκάς

- 600:** Οι Βυζαντινοί συνάπτουν ειρήνη με τους Αβάρους και ο Δούναβης ορίζεται ως το μεταξύ τους σύνορο. Οι Βυζαντινοί, προκειμένου να αποτρέψουν τους Αβάρους και τους Σλάβους να διαβούν ξανά το Δούναβη, διατηρούν μεγάλη στρατιωτική δύναμη στις όχθες του.
- 602:** Τα βυζαντινά στρατεύματα στο Δούναβη στασιάζουν, έπειτα από διαταγή να διαχειμάσουν ξανά βόρεια του ποταμού, και ανακηρύσσουν αυτοκράτορα το Φωκά. Η εξεγερμένη στρατιά κινείται προς την Κωνσταντινούπολη, όπου ο Φωκάς πραγματοποιεί θριαμβευτική είσοδο. Ο αυτοκράτορας Μαυρίκιος και οι γιοι του εκτελούνται.
- 23 Νοεμβρίου 602:** Ο Φωκάς στέφεται αυτοκράτορας.
- 603:** Ο Βυζαντινός στρατηγός Ναρσής εξεγίρεται στην Έδεσσα του Ευφράτη.
- 604:** Ο Πέρσης ηγεμόνας Χοσρόης Β' παρουσιάζεται ως εκδικητής του Μαυρικίου και, κατόπιν συνεννόησης με το στρατηγό Ναρσή, εισβάλλει στα βυζαντινά εδάφη.
- 605:** Εκτελούνται με διαταγή του Φωκά πολλοί συγκλητικοί και αριστοκράτες ως ύποπτοι συνωμοσίας.
- 606:** Εκτελείται με την κατηγορία της συνωμοσίας η έκπτωτη αυτοκράτειρα Κωνσταντίνα, η χήρα του Μαυρικίου, μαζί με τις κόρες της.
- 607:** Ο Φωκάς αποστέλλει διάταγμα στον πάπα Βονιφάτιο Γ', αναγνωρίζοντας τη Ρωμαϊκή Εκκλησία ως κεφαλή των Εκκλησιών.
- 608:** Ο έξαρχος Αφρικής Ηράκλειος ο πρεσβύτερος επαναστατεί κατά του Φωκά. Διακόπτει την αποστολή της ετήσιας νηοπομπής με σιτηρά από την Καρχηδόνα προς την Κωνσταντινούπολη, ενώ συγχρόνως συγκεντρώνει στρατό και στόλο. Την ηγεσία του στρατού αναλαμβάνει ο ανιψιός του Νικήτας, ο οποίος θα καταλάβει την Αίγυπτο, ενώ την ηγεσία του στόλου αναλαμβάνει ο γιος του Ηράκλειος ο νεότερος.
- Σεπτέμβριος 610:** Ο Ηράκλειος ο νεότερος, επικεφαλής του στόλου των επαναστατών, φθάνει στα Δαρδανέλια.
- 3 Οκτωβρίου 610:** Ο στόλος των επαναστατών προσορμίζεται στην Κωνσταντινούπολη, αλλά σχεδόν κανείς δεν προβάλλει αντίσταση. Ο Ηράκλειος γίνεται εύκολα κύριος της πρωτεύουσας, ενώ ο Φωκάς συλλαμβάνεται.
- 4 Οκτωβρίου 610:** Ο Φωκάς εκτελείται κατόπιν διαταγής του Ηρακλείου.
- 5 Οκτωβρίου 610:** Ο Ηράκλειος στέφεται αυτοκράτορας.